

Válečná reportáž

Petra Procházková

Čečensko

Zdroj: Lidové noviny
Datum vydání: 6.12.1999
Rubrika / pořad: Ze zahraničí
Strana / zpráva 08
Autor: **Petra Procházková**, agentura Epicentrum

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Rusové kradou Čečencům obilí, slepice i prádlo

Zpravodajka LN pronikla jako jediná novinářka do obce Samaški, kde přihlížela rabování ruských vojáků

Původní reportáž zpravodajky LN Petry Procházkové z obklíčené obce Samaški na západě **Čečenska**

Starý muž položil něžně dlaň na ohořelý hřbet kobyly, dotkl se opatrně živého masa a řekl: "Tohle bych rád viděl na zadnici Putina a tohle na zadnici Jelcina". Potom koně pohladil po nose.

Daut Chadžijev, ulice Rabočaja 119

Ruští vojáci polili stáj Dauta Abdulajeviče Chadžijeva benzinem a zapálili. Předtím odvedli jeho dvě krávy a hřibě. Koně nechali přivázaného uvnitř. Dvašedesátiletý Čečenec kobyly uhasil. Spolu se sousedem na ni hodil hadr, který se jí připekl na hřbet. Daut ho pomaličku, každý den kousek po kousku odlupuje. "Dávám pozor, aby jí to tak nebolelo," říká. Schoval kobyly za vesnicí do budky slepené z roští a slámy. "Kdyby ji našli, snědí ji stejně jako hřibě," usmívá se a oči se mu lesknou. "Rusové mi snědli hřibě," řekne znovu a popotáhne. "Ukradli mi všechno. Postel, 15 pytlů brambor, 3 pytle mouky, 60 lahví se zavařenými rajčaty, co žena připravila na horší časy. Odnesli talíře i hrnce. Asi nemají co jíst. Jinak by sem nepřijeli. Pro Rusy jsme všichni zločinci. I tenhle náš čečenský ořech, i tahle akácie. Všichni jsme banditi. Skoro neslyším. Při tom bombardování jsem málem ohluchl. Teď mi pořád teče krev z uší.

Movsan

Obec Samaški v západní části **Čečenska** byla od roku 1995 již potřetí zničena a vypálena ruskými vojáky.

Jsou mnohem důležitější vesnice, které leží na strategických silnicích, ale jen málokteré se dostalo takové pozornosti ruské armády, jako Samaškám. Tentokrát byly Samaški intenzivně bombardovány celé tři týdny. Zpravodaj státní ruské televize komentoval přímý přenos z útoku na obec z nedalekého vrcholku s nadšením ve tváři: "Vidíte červený cihlový dům? Ten patří vůdci banditů. A vidíte, jak náš dělostřelec perfektně objekt zasáhl? Děláme vše, aby sousedé netrpěli". Osmapadesátiletý Movsan stojí nad hromadou ohořelých cihel a dlouho mlčí. Pak pronese úplně klidně: "V první válce, 8. dubna 1995 v 7 hodin ráno, mi zabili ženu. Seděla doma, když na náš dům spadla letecká bomba. Pak mi střechu nad hlavou rozstříleli ještě dvakrát. Teď mi dům rozbombardovali počtvrté. Nikdy v životě u mě nebyl žádný partyzán. Tak za co?"

Ulice Rabočaja, 28. listopadu 1999

Na konci ulice Rabočaja se v neděli 28. listopadu objevil obrněný transportér. Pomalu se přibližoval a vesničané zmlkli. "Už jsou zase tady," procedil mezi zuby Movsan. "Jestli zjistí, že jsme sem propašovali novináře, tak nás všechny postřílejí." Ruští vojáci seděli na vozidle a mířili samopaly na všechny čtyři světové strany. Zastavili u velkého domu s rozbitou střechou. Během několika minut vynesli postel i s peřinami, do povlečení zabalili desítky zavařenin. Vůbec je nevzrušovalo, že je ze vzdálenosti asi sto padesáti metrů pozorujeme. Ruské velení slavnostně ohlásilo obsazení Samašek již před dvěma týdny. Vojáci se však opevnili pouze kolem obce. Do ulic vjíždějí jen rabovat. Poslední dva týdny každý den přijíždějí do vsi na obrněných vozidlech. Většinou se objevují kolem třetí hodiny odpolední. Bylo tomu tak i 28., 29. a 30. listopadu. Po každé návštěvě byla vesnice chudší o několik postelí, krav a ovcí, pytlů brambor a mouky, cukru i obilí. Co se nedalo odnést, vojáci rozbíjeli či spalovali. Když z domu vynášeli 25 slepic, jeden z vojáků se obrátil k naší skupince, zamířil nám pod nohy samopalem a řekl: "Co čumíte. My taky chceme žrát." Partyzáni dávno ze Samašek odešli. Polní velitelé doufali, že když nikdo nebude střílet na ruské vojáky z obce, nebudou ani oni střílet na ni. Byl to tragický omyl. Přes 50 občanů Samašek při bombardování zahynulo. Jsou pohřbeni v sousedních vesnicích. Na místní hřbitov Rusové doposud nedovolili nikomu vstoupit. Lidé spí dodnes pro jistotu ve sklepích. Příliš často na jejich domy někdo z ruských pozic vystřelí. Jak říkají ruští generálové, armáda nesmí stát na místě, musí být neustále v pohybu, v akci.

Dům Labazanových, Rabočaja 120

Vojáci vyšli z vrat ve chvíli, když jsme byli od domu 200 metrů. Do vozu nalézali tak, aby nás ani na vteřinu nespustili z očí. Báli se k skupině tří starců a dvou žen otočit zády. Tentokrát nevylomili celá vrata, na kterých bylo křídou rusky napsáno 'Tady žijí lidé', ale jen zámeček. V domě byl veškerý nábytek rozmlácený. Dveře od skříně se ještě kývaly. Na zemi se válely knihy, ve kterých hledali snad schované peníze. Duchovní potravu ale neodnesli. Zato ukradli veškeré oblečení včetně ženského spodního prádla. Asi dárky manželkám. Do Samašek dosud neprojeli žádní humanitární pracovníci, žádní pozorovatelé OBSE ani

žádní novináři. Obec je obklíčena a jen místní občané mohou s nesmírnými problémy projíždět přes sedm ruských kontrolních stanovišť do sousedního Inguška. Kdo však nemá peníze, jen těžko se z blokády dostane. Ruští vojáci berou z každého autobusu 350 rublů, z osobního auta podle okolností a nálady. Když si někdo nepřeje být příliš pečlivě prohlížen, stojí ho to od 100 dolarů výše. Za 500 dolarů projede přes blokádu i partyzán v plné zbroji.

Aslan Sultanovič Majsagov

Byl odvečen ruskými vojáky před osmi dny. "Nikdy na to nezapomenu. Jak strašně ho mlátili. Tloukli ho pažbami po zádech a řvali, že má doma minu. Mně také zadrželi, ale jen na pár hodin." Jacha Samsudinovna Gaplajeová se pokoušela Aslana bránit. Plakala a chytala ruské vojáky za nohy. Její otec Samsudin Vachajevič Gaplajev přiběhl, když uslyšel křik vojáků. "Jel jsem s nima na velitelství. Řekli mi: 'Nesebrali jsme vás proto, abychom vás pustili.' Nakonec nám dovolili odejít, ale Aslana si nechali. Já jim řekl: 'Zastřelte mě, je mi 70 let, v životě už nic nečekám. Ale jeho pusťte.' On se jen bránil, aby nevykradli celý dům. Nebyl partyzán. Přišli nás zničit a vyrabovat. Nejdřív brali hlavně televize a videa, teď už si všechno odnesli, tak hledají jídlo. Za Aslana si velitel řekl tisíc dolarů. Celá vesnice se složila a sebrali jsme 700. Jenže oni nám ho stejně nevrátili. Jacha i její rodina jedí jednou denně chleba a čaj. Na plyn a elektřinu si už nikdo z nich ani nepamatuje. Televizní zprávy neviděla Jacha týdný a neví stejně jako ostatní vesničané, jaké je datum. "Rusko říká, že to je jeho vnitřní věc, ale copak nevidíte, že oni nelikvidují partyzány, ale nás, obyčejné lidi! Jestli nám nepomůže někdo ze zahraničí, ty fašisti se nezastaví. Doufáme, že někdo náš hlas uslyší, snad v Americe, a zabrání, aby čečenský národ vyvraždili." Matka Aslana Došej Isajeva běžela za obrněným transportérem, ve kterém Aslana odváželi. Snažila se chytit vozu rukama a volala: "Aslane, Aslane, Bože, neodvážejte nám ho..." "Nikdy jsem ho nepouštěla bojovat, ani při první válce, ani teď. On chtěl, já ho držela doma. Byl hlavou rodiny. Teď nám sebrali všechno, brambory, mouku a cukr, pak odvedli krávy. Nemáme co jíst. A vojáci chtějí za Aslana 1000 dolarů. Nakonec jsme po vesnici vybrali 700 dolarů a dali jim je. Teď musím prodat dům a peníze vrátit. Hlavní je, aby mi ale dali Aslana.

Kalipat Salamová, Proletarskaja 119

Stařena stojí ve sněhu v dřeváčích galoších a hřeje si zmrzlé ruce nad ohněm. "Nejdřív mi dvě rakety spadly na dům a pak ruští vojáci odnesli všechno, co zůstalo. Vjeli sem na transportéru a vzali si ledničku a koberce. Pak podpálili zbytek domu. U mně nebyli žádní partyzáni. Čím jsem se provinila před Ruskem? Já nevím, kam jít." Po ulici k nám přichází jeden z rady stařešinů obce Jusupov Idajevič Saldulajev. Ve své obci má mimo jiné na starosti lidská práva. Jen se trpce usměje a řekne: "To vůbec nemá smysl, abych si na něco stěžoval. Vždyť my už tři měsíce spíme oblečení, protože každou vteřinu čekáme další ozbrojený útok."

Bajsajev Luša

"Jel jsem na traktoru a Rusové mě zastavili. Sundali mi čepici a nasadili mi svoji vojenskou. Přikázali, abych po nich opakoval: 'Sloužím Ruské federaci'. Já na to: 'Sloužím Sovětskému svazu.' Oni se strašně rozzlobili a křičeli: 'Řekni sloužím Ruské federaci!' Tak se to opakovalo třikrát. Myslel jsem, že mě zastřelí. Ale nezastřelili. Byl u toho jejich velitel a taky se bavil. Já Rusko neuznávám, je to banditský stát. Proto jsem to neřekl. Ukradli nám všechno, kromě holých stěn. U souseda vzali stavební materiál a dům zničili. Babky k nim přišly a prosí je: 'Chlapci, nechte alespoň něco, aby si mohl přikrýt střechu.' Vojáci jim začali střílet pod nohy. Já jimi pohrdám. Nikdy neřeknu 'Sloužím Ruské federaci'.

Jeraví Machajev

Těla čtyř mladých mužů našli vesničané až pět dnů poté, co zmizeli. Odjeli v žigulíku Jeravího do sousední vesnice pro chleba. Těžce bombardované Samaški byly bez jídla. Když se Jeraví vracel se svými třemi přáteli z Ačchoj Martanu zpět, cestu jim zahradil ruský oddíl. Mladí muži Machajev, Archijev, Susojev, Chamzajev byli vyvedeni z auta a zastřeleni. "Pak je hodili do jámy a spálili," říká otec Jeravího. "Nebylo je možné poznat. 15. jsme je pochovali v sousední vsi Novošaraj, v Samaškách dodnes nesmíme na hřbitov. Už za cara se Rusové každých padesát let snažili zničit náš národ. Já nechápu, za co nás tak nenávidějí, za co nás všechny chtějí vyvraždit."

Aminat Lumachajevová

Osmapadesátiletá Koka Licitová zahynula, když šla na dvůr pro dřevo. Její dcera Aminat několik dnů poté přivítala ruské vojáky, kteří vešli do vesnice, se slovy: "Přišli jste snad prověřit, jaký pořádek jste u nás zavedli? Tak se podívejte na náš dům. Čisto, že!" A ukázala na polorozbořené stěny. "Podívali se a byli zjevně spokojeni," říká dcera Aminat. "Národ je vinen. Národ. Že existujeme, že jsme. Tím jsme se před nimi provinili. Ale já nikdy nezapomenu, kdo je zodpovědný za smrt mojí matky. Rusko, Rusko a ještě jednou Rusko!"

O autorovi|

Foto autor| AP

Foto popis| Civilisté z obklíčených čečenských obcí si již zvykli na to, že jsou neustále obtěžováni příslušníky ruských ozbrojených sil. V tomto případě jsou například legitimováni obyvatelé obce Ačchoj Martan jihozápadně od Grozného.

**

Zdroj: Lidové noviny

Datum vydání: 23.11.1999

Rubrika / pořad: Zahraničí

Strana / zpráva 07

Autor: **Petra Procházková**

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Město Gudermes se stalo symbolem ruského úspěchu

Rozstříleli jsme je, říká jeden z vojáků o čečenských povstalcích, kteří dobrovolně odešli, aby zachránili město.

GUDERMES (od zpravodajky agentury Epicentrum v **Cečensku** pro LN) - Ulice čečenského města Gudermesu jsou prázdné. Na donedávna jednom z největších trhů v **Cečensku** je několik babiček, které prodávají semínka a bochánky chleba za tři ruble. Jakmile uslyší zvuk vojenského vrtulníku, přikrčí se. Gudermes je již několik dnů obsazen ruskou armádou. Obyvatelé se vzdali. Přesto však 24 hodin denně slyší palbu dělostřelectva a výbuchy bomb. Fronta je odsud vzdálena jen několik kilometrů směrem na západ, kde leží města Argun a Groznyj. Na ruský obrněný transportér obyvatelé Gudermesu reagují lhostejně. Ani malé děti ruským vojákům nemávají. "Chovají se k nám normálně", říká velitel obrněného vozidla kapitán Michajl, který obsazoval město. "Proběhlo to klidně," usmívá se. "Většina teroristů odešla a zbytek jsme dostali támhle u té říčky. Chtěli ji přejít, ale měli mnoho raněných a někteří jim uplavali. Rozstříleli jsme je z děl." Čelné pozice ruské armády se nacházejí několik kilometrů za Gudermesem směrem k hlavnímu městu Groznému. Mladí vojáci kopou zákopy, velitel pluku Jurij Pavlovič Em se prochází po louce rozryté pásy tanků. "Dnes nestřílíme. Obklíčili jsme další tři vesnice a teď už je na jejich obyvatelích, zda sami vyženou ozbrojence. Jinak bude potřeba náš zásah. Čekáme," říká. Je spokojen. Na vrcholcích vojáci pozorují dalekohledy okolí. Silnice vedoucí k hlavnímu městu Groznému je uzavřena betonovými bloky. Jakékoliv auto, které by se po ní projelo, by se bez výstrahy stalo cílem ruského ostřelovače.

Jídlo je dobré

Ruští vojáci neodpovídají na žádné otázky. Jen se usmívají. Za službu na bitevním poli by měli dostávat asi 30 až 40 dolarů denně. "Ještě jsme nedostali nic. Všechno nám bude vyplaceno najednou, až se vrátíme domů," vysvětluje 26letý Michajl. Pokud ruské vedení splní svůj slib, bude stát čečenská válka Rusko jen na výplatách vojáků každý den 3,2 milionu dolarů. "Nikdy si nesmíme být jisti, že na nás nikdo nevystřelí odněkud z křoví," říká jeden z ruských vojáků. "Čečenci jsou strašně zákeřní. Ve dne s námi přátelsky besedují a v noci tentýž člověk vytáhne samopal a zastřelí nás." Asi čtyřicetiletý Čečenec s očima blízko u sebe podal ruku generálu Babičevovi a třesoucím se hlasem řekl: "Nestydím se poděkovat. Za všechno, co pro nás ruská armáda vykonala." Generál nabízenou ruku přijal. "Nyní přejdeme od slov k činům," odpovídá. Shromáždění Čečenců se konalo před bývalým kulturním střediskem Gudermesu, kde před několika dny ruské velení slavnostně vyvěsilo ruskou státní vlajku. Už 13. listopadu premiér Ruska Vladimir Putin prohlásil, že Gudermes byl osvobozen od banditů za významné pomoci místních obyvatel. "Jednal

jsem s našimi partyzány," říká mi 32letý Musa tiše, aby nás nikdo neslyšel. "Řekli mi, jestli chcete, odejdeme, abychom zachránili město. Nakonec jsme se shodli na tom, že proti této přesile nemáme žádnou šanci. Tak naši odešli. U řeky je Rusové rozstříleli." Musa se znechuceně podívá na muže, který děkuje generálu Babičevovi. "Takových je u nás několik. Než přišli Rusové, nic nedělali, teď dostávají funkce." Je pod nulou a prší. Stojíme po kotníky v blátě. Některé ženy přišly jen v otrhaných pantoflích. "Takhle jsem utekla z Grozného," říká Madina s obrovskými kruhy pod očima. "Jsem z okresu Zavodskij v Grozném. Muž tam někde zůstal. Šla jsem pěšky a na naší ulici leželo asi deset mrtvých." Gudermes se stal symbolem ruského úspěchu v této válce. Rusové město získali bez ztrát.

O autorovi|

Foto autor|

Foto popis|

**

Zdroj: Lidové noviny
Datum vydání: 22.10.1999
Rubrika / pořad: Ze zahraničí
Strana / zpráva 07
Autor: **Petra Procházková**

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Jen Alláh ví, kdo nakonec v **Čečensku** vyhraje

Původní reportáž zpravodajky LN Petry Procházkové z čečenské metropole Groznyj

Sklep je přeplněn muži v nejrůznějších uniformách. Velitel útočného pluku, brigádní generál Aslanbek Ismailov, drží u ucha vysílačku. Najednou se hlasitě zasměje a čečensky vykřikne: "Sestřelili ho!"

GROZNYJ (zpravodajka agentury Epicentrum v Rusku pro LN) - V posledních dnech létají ruská letadla v mnohem větších výškách než na počátku operace. Piloti shazují těžké bomby, aniž by se snažili dostat politickému heslu o "přesných cílech vojenského charakteru a základnách teroristů". "Začali se bát," říká spokojeně generál Ismailov a při blikající žárovce hraje stolní hru zvanou nardy. Aslanbek nerad prohrává. Je to výjimečně svědomitý pětatřicetiletý pohledný muž a zatím v životě mnohem častěji vítězil než naopak. Žárovka pohasla a benzinový motor na dvoře začal kvílet. Došlo palivo. Hlavní čečenské město Groznyj je už několik dnů bez elektřiny a plynu, vodu si lidé nosí z cisteren. "Všechny štáby jsou dobře zásobeny jídlem, palivem i vodou. Bohužel, civilisté to musejí vydržet. Hlavní jsou vojáci - oni budou bránit jejich domy," vysvětluje plukovník Aslanbek Abdulhadžijev. Generál Ismailov je po Basajevovi druhý nejznámější bojovník v zemi. Mezi jeho nejznámější akce patří vyhnání Rusů z Grozného v roce 1996.

Dnes je pověřen obranou hlavního města. "Naše protiletectká obrana konečně nahání nepříteli hrůzu," říká spokojeně generál. "Zatím jsme sestřelili 6 letadel. Není to mnoho, ale psychologicky je to významné." Aslanbek po dlouhém přemlouvání otevírá další ze sklepních místností hlavního vojenského stanu, kde v hnědých namaštěných papírech leží několik desítek zelených trubek. "Tohle jsou stingery, já mám jen dva, ostatní jsou na pozicích. Používáme ale především protiletectké ruské komplexy typu Střela (rok výroby 1996) a IGLA. Právě Střelou jsme sestřelili většinu letadel," říká hrdě Ismailov a láskyplně hladí zbraň. I ve sklepě, který je vybaven tak, že v něm je možné strávit řadu týdnů, aniž by člověk vyšel na ulici, je slyšet výstřely a výbuchy. "Můžeme se podívat po Staroprůmyslovém okrsku," souhlasí Ismailov. Vyděluje šestičlennou ozbrojenou ochranu a napřed posílá jednoho ze svých nejzkušenějších rozvědčků. Přezdívá se mu "Staryj". Nikdy se nenechá fotografovat novináři a jen málokdo zná jeho pravé jméno. "Staryj" se vrací po 20 minutách a provází nás s vypnutými světly ulicemi Grozného. Ve tmě je vidět každých 30 vteřin záblesk a ihned poté slyšet explozi. "Obyvatelstvo jsme vyvezli do centra nebo do vesnic," vysvětluje Staryj. "Kdo ale může, odjíždí do sousedního Inguška." Federální ruská vojska jsou od nás vzdálena asi 20 km. Zakopala se u obce Pervomajskoje a chystají se na postup ke Groznému. Čečenské jednotky jsou ve sklepech, jen zřídka je vidět speciální zákop. "Město je pro nás stejně ideální pro boj jako hory," říká generál Ismailov, který je s pohotovostí svých mužů spokojen. Dělostřelectvu nemá smysl odpovídat stejným způsobem, protože Čečenci žádná děla nemají. Útočí v noci nebo nad ránem na ruské pozice a rychle odcházejí do úkrytů. Diverzních akcí se účastní maximálně 5 lidí. Víc je prý na škodu. Granáty dopadají několik set metrů od nás. Naši průvodci jsou však podivuhodně klidní. "Přesně víme, kam to dopadne," usmívá se "Staryj."

Od Gradu po Smerč

Rusové používají nejrozumnější zbraně. Modernizovaný komplex "Grad" (nová kaťuša) dostřelí na 36 km. "Uragan" má dostřel 50 kilometrů. A "Smerč", kterých je v Čečně zatím poskrovnu, dostřelí až 94 km. Napravo od pozic generála Ismailova jsou lidé z islámské mezinárodní legie, které velí Jordánci Chattab. Většina z nich jsou Čečenci, několik Dagestánců, Ingušů, Tádžiků, Arabů a Afghánců. "Ani je tak moc nepotřebujeme, ale když nám chtějí pomoci, proč ne," říká Ismailov. Ve štábu v centru města je ve 4 hodiny ráno stejně živo jako v pravé poledne. U vchodu do sklepa stojí džíp Mitsubishi Pajero modré barvy. Vůz Šamila Basajeva. "Přivezl jsem vám pár rybek," usmívá se a vřele se vítá s generálem Ismailovem. Nachytil je prý v řece Těrek, když se svým oddílem jel na diverzní operaci. Basajevovi lidé granátometem zničili dva obrněné transportéry a zabili devět členů posádky. "Groznyj možná Rusové jednou dobudou. Bude je to ale stát hodně krve. Pak odejdeme do hor, možná i tam za námi přijdou. Ale i kdyby byli Rusové všude, po celé Čečně, my přece také budeme všude. A budeme je likvidovat po kouskách, každou noc, dokud poslední Čečenec zůstane naživu. Kdo vyhraje? To ví jen Alláh. Já mám silné tušení, že Rusové vítězi nebudou." Ismailov zahajuje další partie tradiční hry nardy. Nikdo sním hrát nechce. Když se mu nedaří, je prý strašně, strašně zlý.

O autorovi|

Foto autor|

Foto popis|

**

Zdroj: Lidové noviny
Datum vydání: 21.5.1998
Rubrika / pořad: Zahraničí
Strana / zpráva 09
Autor: **Petra Procházková**

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Při vyšetřování únosů v **Čečensku** platí "oko za oko"

Přes miliardu dolarů bylo podle moskevských kriminalistů zapláceno do dnešního dne za ruské občany unesené na severním Kavkaze.

GROZNYJ (agentura Epicentrum pro LN) - Pravou ruku měl Arbi Achmetov připoutanou k dvoumetrovému řetězu. Dva měsíce se pohyboval na prostoru mezi dřevěným prknem, na kterém spal, a vědrem, které sloužilo k vykonávání základních hygienických potřeb. Celkem byl v zajetí osm a půl měsíce a vystřídal 12 míst včetně kufru auta, v němž strávil tři dny. Když ho minulý týden čečenský oddíl osvobodil, připomínal Arbi Robinsona Crusoa.

Případ Vlasov

"Píšete jen o cizincích nebo o ruských politicích, ale unášeni jsou především naši občané," řekl LN Lomali Davlitgerijev, náčelník operativního oddělení Správy pro boj s únosy Čečenské republiky Ičkeria. Den před naším rozhovorem vyrazil za doprovodu po zuby vyzbrojených čečenských vojáků dveře od sklepa ve městě Gudermes a vytáhl odtud zuboženého Arbi Achmetova, za kterého původně únosci požadovali 5 milionů dolarů. Lomali Davlitgerijev patří mezi nejzkušenější čečenské vyšetřovatele. Jeho největším případem je nyní skandál, který zaplňuje už řadu dnů první stránky ruských novin, sleduje ho sám ruský prezident Boris Jelcin a na jeho vyšetřování se podílejí stovky kriminalistů. Případ "Vlasov" se stal hlavní politickou událostí na severním Kavkaze i v celém Rusku.

Čím více hysterie, tím lépe, méně únosci

Vyslanec prezidenta Jelcina v **Čečensku** Valentin Vlasov byl unesen na **čečensko**-ingušské hranici 1. května. Cestoval pouze s jedním ozbrojeným ochráncem a porušil tak základní bezpečnostní pravidla,

kteřá je nezbytná v poválečném **Čečensku** dodržovat. Dodnes únosci nepožádali o výkupné. "Jediné, co můžeme s jistotou tvrdit je, že Vlasov žije," říká Davlitgerijev. Na rozdíl od jiných únosů je případ Vlasov věcí politickou. Pachatelé museli vědět, koho unášejí a jakou hysterii rozpoutají. "Buď ho chtějí vyměnit za Čečeny, kteří sedí v ruských věznicích, nebo budou požadovat tak vysoké výkupné, že se nám protočí panenky. Cílem je především politický skandál, peníze jsou tentokrát vedlejší," tvrdí Lomali. Jak LN sdělil Vlasovův nástupce Georgij Kurin, představitel ruské vlády v **Čečensku**, výkupné je vyloučeno. Ruská strana nehodlá nadále financovat bandy, které už dnes mají lepší vybavení než policie a žijí v blahobytu, na rozdíl od čečenských kriminalistů, kteří neviděli výplatu přes rok. "Jsme ovšem ochotni vyměnit ho za kohokoliv," řekl LN Kurin. "Takové je rozhodnutí prezidenta". Čečeni se však obávají, aby se neopakovaly případy, kdy ruská strana zaplatila několik milionů dolarů za své lidi tajně.

Politici se nám pletou do práce

"Podle ruských i čečenských zákonů je placení výkupného trestné," říká Lomali. "Většinou však selžou nervy nebo se do práce kriminalistů nevhodně zapletou politici. Výkupné je pak zapláceno za našimi zády a my se jen díváme, jak bandy únosců jezdí po Kavkaze v těch nejdražších mercedesech a používají nejmodernější technické vybavení. My s našimi předpotopními vysílačkami nemáme v nerovném souboji šanci. Přesto se v poslední době výrazně zvýšilo procento vyřešených případů a dnes již perfektně ovládáme metody, které vedou k úspěchu. Kdyby se nám do práce nepletli politici a nevyužívali zoufalé situace k diskreditování **Čečenska**, už bychom se dávno súnosy vypořádali." Podle Lomaliho zní hlavní pravidlo vydržet. "Tlak bývá obrovský," říká vyšetřovatel. "Využíváme kavkazské tradice a mentality. Co se vám bude zdát drsné, je pro nás jedinou možností. Když zjistíme, kdo za únosem stojí, zadržíme někoho z jeho rodiny. Banda nám začne vyhrožovat. Mně osobně únosci Arbi Achmetova oznámili, že zabijí děti a ženu. Pak změnili taktiku a přivezli mi pod okna nové auto. Nakonec jim nevydržely nervy a Arbiho jsem ze sklepa vytáhl bez jediného výstřelu". Jen velmi zřídka se únosci odhodlají oběť fyzicky zlikvidovat. I když naděje na přežití jsou značné, pohybovat se bez ozbrojené ochrany po severním Kavkaze Lomali cizincům rozhodně nedoporučuje.

Osvobození rukojmích brání zastaralá technika

Rok Uneseno Osvobozeno

1997 247 osob 191 osob

1998 (leden až květen) 52 osoby 41 osoba

V současnosti se v zajetí nachází 67 lidí, z toho 6 cizinců, mezi kterými jsou občané Maďarska, Turecka, Velké Británie a Švédska. Přestože počet vyřešených případů poslední dobou stoupá, vyšetřovatelé jsou stále o krok pozadu za únosci v technickém vybavení.

Pramen:epi

O autorovi|

Foto autor| Foto Epicentrum

Foto popis| Místo poblíž **čečensko**-ingušské hranice, kde byl 1. května unesen zvláštní pověřenec ruského prezidenta Vlasov, je přísně střeženo. Vyšetřovatelům chybějí informace, únosci ještě ani nepožádali o výkupné.

**

Zdroj: Reflex
Datum vydání: 29.4.1997
Rubrika / pořad: Svět
Strana / zpráva 06
Autor: **PETRA PROCHÁZKOVÁ**, Moskva/Groznyj, agentura Epicentrum

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

LOVCI LIDÍ

"Jsme si téměř jisti, paní Karetinová, že váš syn žije." Ze sluchátka se neozývalo nic kromě tichého dýchání. Trvalo to příliš dlouho. "Paní Karetinová? Slyšíte nás?" Žena vzlykla a řekla: "Bůh vám to oplatí."

Jevgenij Karetin se objevil na seznamu deseti ruských vojáků, který se v moskevské redakci Epicentra ocitl v pátek ráno 4. dubna 1997. Zazvonil telefon a hlas našeho starého čečenského známého začal diktovat: "Velijarov Viktor Vasiljevič, rok narození 1977, voják, vojenský útvar číslo 86 619, domácí adresa Uljanovsk, ulice Jefrimova 111/29, Ovčeničkov Alexandr Michajlovič, voják, jednotka č. 86 619, z Volgogradu, ulice Karla Marxe 18, Karetin Jevgenij Pavlovič, voják, z Kizljaru, Dagestán ..." Dodiktoval a trochu podrážděně řekl. "A teď se snaž. Moc o tom nevím, ale jestli Rusové budou dělat podrazy, tak jim tam začnou posílat jednu hlavu za druhou. Já to bohužel nemohu moc ovlivnit."

*

Obchodování s lidmi se stalo jednou z nejvýhodnějších podnikatelských aktivit v poválečném **Čečensku**. Je to téma na vědeckou práci. "Zboží" vhodné k použití se dělí do několika kategorií. Především jsou to váleční zajatci. Tedy ruští vojáci, kteří se ocitli v rukách Čečenců během války a jejichž osudem se zabývá ruská prezidentská komise, poslanci či Výbor matek ruských vojáků. Jsou vyměňováni za čečenské občany, kteří byli odvezeni nejdříve do ruských tzv. filtračních táborů a později uvězněni v ruských věznicích většinou za nezákonné držení střelné zbraně. Jde o "nejlehčí" kategorii a výměna se většinou uskutečňuje podle rovnice kus za kus. Je to čestný byznys, který se řídí všemi válečnými pravidly. Druhou skupinu představují rukojmí všeho druhu. Stavební dělníci zahraničních firem, kteří pracovali na území Čečny a byli uneseni, pracovníci humanitárních organizací, příbuzní a děti bohatých občanů, ať už Čečenců, či obyvatel sousedních oblastí. Téměř vždy jde o prodej živého masa za určitý finanční obnos. Jestliže před půl rokem

byla za "slušnou" považována částka kolem 300 000 dolarů, tak dnes se výkupné za jednu osobu pohybuje kolem jednoho miliónu USD. Třetí, zcela specifickou kategorií představují novináři. Stali se v poslední době doslova módním zbožím. Jsou odchyťováni jako divoká zvěř a prodáváni svým redakcím za obrovské sumy. Zahraniční žurnalisté se těší na Severním Kavkaze mimořádné oblibě.

MILIÓN ZA DVA KUSY

Mauro Galigani je Ital. Přiletěl do čečenského hlavního města Grozného poprvé v životě 23. února 1997. Na letišti nasedl spolu se svým kolegou Franceskem a tlumočnickem Andrejem do nivy s černými skly. Dvě hodiny se projížděl po městě, které je de facto pouze kulisami k válečným filmům, vyskakoval nadšeně z vozu a fotografoval jako divý. Pak jím nedaleko centrálního náměstí Šejcha Mansúra přehradil silnici bílý žiguli. Vystoupili z něj čtyři muži v maskách a se samopaly. Zkušený tlumočnick Andrej, který prošel celou čečenskou válku bez jediného šrámu, stačil ze zadního sedadla jen tiše vzdechnout: "Kurník, za bílého dne ..." Maura vytáhli z předního sedadla vozu a vystřelili mu dávku pod nohy. Protože niva nemá zadní dveře, na ostatní se nedostalo. Čtyřiapadesátiletý fotograf se ohlédl a italsky špitl: "Řekněte jim, že za mě nic nedostanou." Mauro byl čtvrtým italským občanem uneseným v **Čečensku**. Koncem loňského roku byli zajati a posléze za několik set tisíc dolarů vykoupeni tři jeho krajané. Už před nimi zahájil sérii únosů cizinců Slovák Štefan Hajdín, který je dodnes jediným, koho se podařilo osvobodit bez výkupného, díky skvěle provedené operaci čečenské policie. Všechny ostatní případy nejsou osvobozením, ale vykupováním. Po třech Italech následovali tři slovenští dělníci, rovněž vykoupeni, a posléze dva ruští televizní novináři, za které únosci dostali více než milión amerických dolarů. Několik týdnů poté unikl jen o vlásek zajetí nejznámější ruský válečný zpravodaj - Andrej Babickij. Byl polapen před svým bytem v Grozném, pomuchlán a zkopán. Pak se vzpomatoval jeho čečenský řidič: "To je Babickij, vy idioti. Psal vždycky pravdu, bránil Čečence, jak moh' ..." Kupodivu to zabralo. Mladíci našťvaně nasedli do vozu a odjeli. V březnu byli úspěšně uneseni další čtyři ruští novináři, o jejichž výkupu se dodnes jedná. Následovali dva korespondenti z Čeljabinska. Jejich cena byla rovněž stanovena na milión dolarů. List Čeljabinskij rabočij, ve kterém pracovali, má dvě kanceláře a fax společný se zdravotnickým střediskem, které je na stejném patře. Ve chvíli, kdy jeden z nejbohatších mužů Ruska, zástupce tajemníka Bezpečnostní rady země a majitel řady tučných účtů po celém světě Boris Abramovič Berezovskij, zaplatil za dva kusy novinářů památný milión dolarů, ve válkou zbídačené zemi, kde je dostatek pouze střelných zbraní a odhodlání žít se jakkoliv, se začalo na lovení lidí specializovat několik skupin. Berezovskij si koupil slávu a uznání. Ve skutečnosti je do značné míry zodpovědný za všechny následující únosy. Přestalo jít o ojedinělé případy a nešťastné náhody. Únosy se staly nejen výhodným byznysem, ale navíc skvělým politickým esem v rukách těch moskevských politiků, kteří Čečnu vytrvale prohlašují za rezervaci pro kriminálníky, narkomany, vrahy a násilníky. Některé z únosů byly tak podezřelé, že čečenské vyšetřovací orgány začaly hovořit o ruské provokaci, o tom, že si mizení novinářů v Moskvě někdo objednává. Pár týdnů poté, co se Ital Mauro začal seznamovat s čečenským zajetím, bylo polapeno i deset nešťastných vojáků. Na rozdíl od rukojmích-civilistů jako Mauro, kteří jsou na prodej, se stali válečnými zajatci a mohli být vyměněni. Ukázalo se, že

válečnými zajatci jsou jen v očích Čečenců.

SOUKROMÝ CHOV ZAJATCŮ

Ruská strana v tuto chvíli hledá více než tisíc vojáků, kteří beze stopy zmizeli kdesi na čečenském území. V posledních týdnech se výměna zajatců značně zpomalila, protože Rusko nemá co nabízet. Čečenská strana postrádá asi tři a půl tisíce svých lidí. Byli zatčeni během války a uvězněni na nejrůznějších místech po celé Ruské federaci. Najít je v byrokratické džungli ruských věznic představuje nevídaný problém. Ještě horší je, že většina z nich už nežije. Ruští zajatci v Čečensku jsou cenným zbožím. Všichni, kteří byli drženi oficiálně v zajateckých táborech, byli již vyměněni. Nyní si každá čečenská rodina, která hledá svého příbuzného, chová doma soukromého ruského zajatce. Na výměnu. Rus většinou jí stejné jídlo jako rodina, pomáhá při nejrůznějších pracích a čeká. Bude možná vyměněn za bratrance nebo časem prodán za částku ve výši několik tisíc dolarů jiné čečenské rodině, která postrádá třeba dědečka. Ani čečenské vedení dnes neví, kde se ruští zajatci nacházejí. Rodiny si je pečlivě chrání, protože obchodování živým masem je pro ně jedinou nadějí, jak vrátit domů své příbuzné. A právě proto seznam deseti ruských válečných zajatců představuje obrovskou vzácnost. Každé jméno znamená, že za ním existuje ne ohořelá mrtvola, ale živý člověk. Pro rodiče dvacetiletých mládenců, kteří měsíce žijí v nejistotě, je jediný telefonát nejdříve šokem, poté nekonečným štěstím. Když jsme zavolali rodině Ovčeninových do Volgogradu, vzala sluchátko maminka. Byly čtyři hodiny v noci a ona pomalu chápala. Pak se ozval strašný křik, zoufalý, hysterický pláč a volání o pomoc. Byla to nepříjemná scéna a trvala desítky minut. "A co máme dělat?" zeptala se nakonec sousedka, která byla přivolána a jediná nás mohla více méně v klidu vyslechnout. Nemohli jsme jí poradit vůbec nic. Když jsme pečlivě přepsali z magnetofonové pásky všech deset jmen is adresami, domnívali jsme se, že papír předáme těm, kteří jsou za hledání svých lidí placeni, a pak už budeme jen zpovzdáli celou radostnou scénu pozorovat. Jak už je ale v Rusku zvykem, vše bylo jinak. Výbor matek vojáků je nejnámější organizací, která brání práva mladých mužů sloužících vlasti se zbraní v ruce. Výbor je nositelem řady domácích i mezinárodních cen a vyznamenání, může se pyšnit reputací bojovníka za lidská práva. Marija Grigorjevna, která má na starost válečné zajatce v Čečně, nejdříve uronila slzu. Převzala seznam a pak prohlásila, jako by nám byla něčím povinována: "Nebojte, uděláme vše, co je možné." Čtyřicet hodin se nestalo vůbec nic, kromě toho, že čečenská strana bombardovala naši moskevskou kancelář dotazy, kdy a kde se uskuteční výměna. Dalším významným orgánem je prezidentská komise pro záležitosti válečných zajatců a nezvěstných. Jeden z vůdčích členů komise, Sergej Nikolajevič Osipov, se nejdříve tvářil, jako by ruské vojáky zajali novináři. "Odkud to víte, kde teď jsou, proč telefonovali Čečenci vám?" vychrlil. Po dalekosáhlém vysvětlování navrhl, abychom zavolali, až budeme vědět něco nového. Alexandr Ivanovič Lebed', přezdívaný veterán čečenského míru, člověk, o kterém se hovoří jako o možném budoucím prezidentovi země, nebral telefon. Jeho prvního pomocníka jsme zastihli telefonicky v autě. Zaradoval se, že generál bude mít příležitost se zase zviditelnit, a řekl: "Před námi je víkend, přijďte k nám do kanceláře v pondělí." Když jsme se nesměle zeptali, proč bychom my měli někam chodit, podivil se: "Chcete přece, abychom osvobodili deset nevinných lidí!" Ruský parlament jednal o osvobození

válečných zajatců již nejméně patnáctkrát. Bouřlivé diskuse otfásaly sálem a všichni poslanci se vrhali k mikrofonům s návrhy, jak dostat ze strašlivého pekla nebohé vojáky. Hrdinů odhodlaných jít se zbraní v ruce osvobozovat své syny bylo víc než dost. Několik hodin poté, co jsme získali seznam, se členové parlamentní komise pro záležitosti válečných zajatců drbali na hlavách. "To je fantastické, deset lidí najednou, v poslední době je vítězství, když odtamtud dostaneme jednoho vojáčka." Pak se dlouho radili. Verdikt byl jednoznačný. "Zavolejte nám, až bude něco nového." Nového nemohlo být nic. Čečenská strana trvá na svém.

*

V létě roku 1996 byl v hlavním městě Kabardinsko-Balkarska (republika patřící do Ruské federace) do povětrí vyhozen autobus. Zahynulo šest lidí. Soud nad bratry Achmedem a Ibrahimem Vorokovými se konal počátkem roku 1997. Přiznali se. Dva mladí Kabardinci - mladšímu je šestnáct, staršímu osmnáct let - se údajně nedlouho před výbuchem setkali s jedním z vlivných čečenských velitelů. Ten je pečlivě vyškolil a připravil plán. Jak oba bratři tvrdí, autobus nebyl vybrán náhodou. Měli v něm jet ruští vojáci, kteří se vraceli z dovolené ke své jednotce. Čečenci tuto verzi kabardinské prokuratury odmítají a tvrdí, že s terorismem nemají nic společného a že bratři byli k přiznání donuceni. Dva mladí teroristé jsou právě tou cenou, za kterou je čečenská strana ochotna odevzdat deset ruských zajatců.

*

"Za teroristy nikoho měnit nebudeme," prohlásil rezolutně člen prezidentské komise Osipov. Pak se zamyslel. "To ale Čečencům neříkejte. Zkuste protahovat čas, jinak bude těm našim klukům horko." Ani po třicetiminutovém rozhovoru pan Osipov nepochopil, že novináři nemohou protahovat žádný čas ani nikomu lhát, ani s nikým vyjednávat o osvobození občanů státu, jehož občany sami nejsou. Dalších 24 hodin se nedělo nic. Začalo být jasné, že o ruské vojáky nemá ve skutečnosti nikdo zájem a že osvobození je pro politiky zajímavé jen tehdy, probíhá-li rychle a je-li jeho výsledkem sláva, zásluha a obdiv voličů. Náš případ je příliš složitý a nehrozí rychlým úspěchem. Jediný, kdo je schopen v podobných vypjatých situacích dokázat nemožné, jsou maminky. "A co máme dělat, poradte nám, proboha ...," ptaly se. Nikdo v Rusku, v zemi, která neustále někde válčí, která posílá své vojáky do předem prohraných bitev, neví, kam se má v podobných případech obracet. Rodiče jsou absolutně bezradní a prosí o pomoc a radu cizince. "Vy máte víc možností než my," žadonily maminky a nevěřily, že jediná šance je začít obléhat Kreml, parlament či budovu vlády a požadovat, aby se armáda nemíchala do věcí, které jí nepřísluší. A když už, aby se o ty, které posílá bez zimní obuvi do vysokých, drsných hor, v případě nutnosti postarala. Jediné, na co se zatím rodiče zmohli, bylo neustálé telefonování do naší moskevské redakce. Ve třiminutových intervalech se příbuzní dotazovali, zda jejich syn dostává třikrát denně teplé jídlo.

*

Celkem se od konce války do počátku roku 1997 podařilo ruské straně osvobodit ze zajetí - většinou výměnou za Čečence - 396 vojáků. Je to jen chabá část z celkového počtu válečných zajatců. Zbývá

vyjasnit osudy minimálně 1233 příslušníků ruské armády. To jsou údaje oficiální. Nevládní organizace uvádějí, že počty mrtvých, raněných a pohřešovaných z ruské strany jsou řádově mnohokrát vyšší. Bohužel, problém našeho seznamu deseti nešťastníků je ještě komplikovanější. Ve skutečnosti o nich nelze hovořit jako o válečných zajatcích, ale jako o rukojmích, protože byli zajati v období míru, někde v oblasti rusko-čečenských hranic a pravděpodobně za účelem výměny za odsouzené Kabardince. Podplukovník Gujko, velitel jednotky, odkud se ztratilo pět z deseti vojáků, tvrdí, že netušil až do našeho telefonátu, kde by mohli být. Proto raději oznámil rodičům, že dezertovali. Nyní je v šoku, ale neví, co má dělat, a jak prohlásil, jediná naděje prý je, že něco vymyslíme my. Během týdne se nepodařilo až na drobné výjimky vyburcovat z víkendové letargie nikoho z členů řady organizací, které se mají oficiálně zabývat svými spoluobčany zadržovanými v **Čečensku**. Pak zavolala, ten den již posedmé, paní Ovčenkova. "A nemohla byste tam do té Čečny zajet?" zeptala se zoufale.

*

V Grozném v tu dobu už druhý měsíc seděli dva nešťastníci, italský novinář Francesco a tlumočník Andrej, kteří obíhali čečenské policejní jednotky, vlivné polní velitele, prokuraturu a protiteroristickou jednotku a přemlouvali je, aby hledali jejich ztraceného kolegu Maura. Nakonec se Francesco i čečenští pátrači rozhodli ukončit sérii výkupů a osvobodit Maura bez finančních ztrát. Věděli, kde ho drží, znali, kdo jsou únosci, jednali s prostředníky, čekali na vhodnou chvíli a od čečenské strany dostali k dispozici armádu zkušených ozbrojenců, bývalých partyzánů, nyní příslušníků protiteroristického komanda. Italské velvyslanectví však s připravovanou operací nesouhlasilo. Prý je to příliš velké riziko. Lepší bude zaplatit. Francesco a čečenská policie tak nebojovali už jen s únosci, ale s italskou vládou, ministerstvem zahraničí a velvyslanectvím. "Jestli zaplatí, mají na svědomí další unesené i další mrtvoly," prohlásil rozzuřeně vyšetřovatel čečenské prokuratury Achmed v sobotu 12. dubna. O šest hodin později byl Mauro tajně vyvezen z horské Čečny do sousedního Ingušska a tam byl za několik set tisíc dolarů prodán italským oficiálním představitelům. Speciální letadlo ho dopravilo do bezpečí. Přiopily Francesco, rozsoptěný Andrej, já a šestnáct vozů přečpaných členy speciální protiteroristické jednotky přijeli na místo, kde se výkup uskutečnil o deset minut později. Následovala schlíplá noc. Čečenci posílali směrem, kde leží Itálie, hromy, blesky a všechny d'ábly, na které si vzpomněli. "Do týdne tady máme další únos a já si přeju, aby to byl Ital," soptil velitel protiteroristické jednotky Chunkar Paša Israpilov.

*

Trvalo mi týden, než jsem přesvědčila šest různých prostředníků, aby přesvědčili ty, kteří drží deset ruských zajatců, že je musím vidět, vyfotografovat a zahájit v ruských sdělovacích prostředcích skandální kampaň, jež může pomoci popohnat celou výměnu. Konečně ve chvíli, kdy čečenská prokuratura sepisovala žalobu na italské velvyslanectví, které zhatilo celou operaci s italským novinářem, zavazovali mi dva muži oči. Vybrali si ten nejspínavější hadr, co s ním snad otírali olejoměrku. Pak mě vozili mě kolem objektu, který byl naším cílem, mnohem déle, než bylo zapotřebí. Čečenci byli všichni v uniformách, čistých a vyžehlených, měli dobrou náladu a přívětivě se usmívali. "Jestli víš, kde seš, tak to radši neříkej," radili. "Vím a neřeknu,"

slíbila jsem. Ruští váleční zajatci byli shromážděni do vedlejší místnosti a vyrovnáni do řady. Stáli se svěřenými rameny, v nepadnoucích ušmudlaných uniformách a mlčky se dívali do země. Postavili mne před ně a vybídli: "Tak se jich zeptej, jak je krmíme ..." "Jak vás krměj?" ptám se. Nikdo neodpověděl. Až po půl hodině totálně neúspěšné diskuse jsem pochopila, že se mě bojí. Další hodina pokusů o kontakt nepřinesla žádný pokrok, nepomohly ani zprávy o hroutících se maminkách. Čečenci se smáli. "Tak," řekl ten, který byl pravděpodobně velitel, a významně se podíval na hodinky, "máš ještě třicet minut." Zajatci se nechali zvěčnit jako u policejního fotografa. V rohu byly naházeny poloroztrhané matrace, na stole ležely hromádky karet a v místnosti byl zatuchlý smrad. Nikdo z vojáků do mého příchodu netušil, zda je vůbec někdo postrádá. Zbývalo mi dvanáct minut. Vybrala jsem si maličkého blondatého vojáčka, co skoro popotahoval. "Hele, potřebuju, abys napsal ponižující dopis, že chceš domů, musíš dojmout čtenáře, prosit o pomoc, umatlej papír slzama, žadoň, klekni si na kolena a pošli pusou tomu svému prezidentovi, vzkaž mu, že tě odsud musí dostat ... copak nechápeš, že jinak už se nikdy v životě nevrátíš domů ...?" Klučík se na mě podíval a řekl: "Nemohla byste, prosím vás, zavolat Leně?" Během zbývajících osmi minut mi všech deset vojáků nadiktovalo řadu adres, telefonních čísel, prosebné dopisy, zoufalé výkřiky, volání o pomoc. Čečenci se smáli a snad měli taky upřímnou radost. Když jsem se otočila k zajatcům zády a nechala si zavazovat oči, chytil mě za ruku obtloustlý dlouhán: "Hele, přijdeš ještě?" zafňukal. Následující noc byla pro deset maminek asi jednou z nejšťastnějších v životě. "Jedí brambory s masem a hrajou celý dny karty," opakovala jsem vytrvale. "A bijou je?" ptaly se matky. "Ne, ale nemaj' zubní kartáčky, a jestli je nedostanete brzy na svobodu, už si asi zuby nikdy nevyčistěj," kazila jsem optimistickou atmosféru. Den poté se rodiče začali cílevědomě organizovat a připravovat na hladovku před ruským parlamentem. Zpráva o ruských zajatcích se objevila v ústředních sdělovacích prostředcích a všichni ti, kteří už čtrnáct dní měli přesné informace, se zatvářili, jako by o nich uslyšeli poprvé v životě. "Samozřejmě, okamžitě zahájíme příslušné kroky, osvobodíme je, vyměníme, to není problém," halasili z televizní obrazovky poslanci, kteří mě ještě před pár dny upozorňovali na to, že nesmím nikomu dávat jejich domácí telefonní čísla. Když jsem odlétala z Grozného, deset ruských vojáků stále sedělo v zatuchlé místnosti, šest ruských novinářů čekalo někde v horách na to, až za ně zase někdo zaplatí pár miliónů dolarů, další desítky unesených, o kterých se veřejnost nikdy nedozví, posílaly signály SOS směrem ke svým bohatým příbuzným a stovky ruských vojáků sbíraly divoký čečenský česnek "čeremšu", což je tradiční práce pro válečné zajatce.

*

Letos byl grozněnský centrální trh čeremšou doslova přeplněn. Experti předpovídají, že divokého, horského česneku, který se musí vyhrabávat holýma rukama na jižních stránkách kavkazských vrcholů, ještě když na nich leží sníh, bude v Čečně dostatek ještě řadu let.

**

Datum vydání: 2.3.1996

Rubrika / pořad: NLN - Reportáž

Strana / zpráva 09

Autor: **Petra Procházková**, Jaromír Štětina, Kavkaz, agentura Epicentrum

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Cesty stříbrné náušnice

"Tři, dva, jedna, teď," řekl ataman. V levé ruce držel těžké stříbrné cibule se zlaceným ciferníkem, pravičkou ukazoval na druhý břeh řeky. "Teď skáče po hlavě do tůně. Tam u těch stromů to je. Teď už by měl plavat pod hladinou. Pod vodou musí vydržet minimálně 70 vteřin. Kdyby se vynořil dřív, dostanou ho první ranou. Šedesát osm, šedesát devět, sedmdesát... Nemaj na něj, na Grigorjušu, kam se hrabou na kozáka."

Stojíme na vysokém břehu nad řekou na kraji stanice Stoděrevskaja, a kdyby situace nebyla tak tragická, smáli bychom se legračnímu mužíkovi s vizáží neúspěšného komika těsně před penzí. Pod námi teče Těrek, krásná, široká, svobodná královna kavkazských řek. Marně však lovíme očima ve vlnách Těreku smělého plavce. To jen jeho otec, Viktor Pavlovič, předvádí, jak přišel o nejmladšího syna Grigorije.

V kostýmu starých časů

Gríša byl nejmladší z rodu A., starého rodu těrských kozáků. Narodil se roku 1975, v době, kdy si kubánští, donští a těrečtí kozáci pomalu znovu začali uvědomovat sami sebe. Jeho otec Viktor Pavlovič tehdy ještě nebyl atamanem, ale čas od času, ve sváteční dny, vytáhnul ze skříně kozáckou čerkesku -vlající černý plášť - a nasadil si beranici s červeným dýnkem. Grigorij zaujatě pozoroval, jak si otec obouval boty z vepřovice, připínal k pasu čajový kotlík a pytlík se suchary. Z hromady dříví vyhrabal starou karabinu, k níž byl přišroubován krátký mečík a kozí růžek s prachem. Potom s arkanem lasem z koňských žíní - zamířil Viktor Pavlovič na břeh Těreku a díval se hrdě na řeku. Pak se beze slova vrátil, svlékl všechno to zděděné muzejní harampádí a karabinu zarovnal poleny. Obratem se změnil v obyčejného venkovského strejdu, nasedl do kabiny nákladáku a odjel za svými sovchozními povinnostmi. Grigorijova matka byla Inguška. Pěkná žena s černými vlasy, příjemným smyslem pro humor a jménem Ajda. Když její muž běhal po dvorku v kozáckém kroji, dusila se v kuchyni smíchy a ťukala si na čelo. Jakmile se Viktor Pavlovič přiblížil na dohled, zvažněla a vrhala na něj pohledy plné obdivu. Ajda se s Viktorem seznámila na jednom nudném komsomolském večírku. Typické horalsko-ruské manželství, jakých se od dob řádění generála Jermolova na Kavkaze uzavřely stovky. Stovky, ale ne tisíce. Čechenci i Ingušové nepovažovali nikdy za zvláštní poctu, spojil-li se jejich rod s rodem ruským.

Křivolaký let netopýra

Ajda byla vzorná manželka, podle kavkazských tradic se ve všem podřizovala muži a pečlivě vychovávala pět synů. Viktor Pavlovič miloval Grigorije více než ostatní děti. Snad proto, že Gríša zázračně naplňoval

představu o kozácké tradici. K patnáctým narozeninám dostal od otce stříbrnou náušnici. Měla tvar půlměsíce a zdobila ji rytina tří pravoslavných křížů. "Tuhle náušnici mi dal můj otec, protože jsem byl jeho nejmladší syn," řekl tenkrát Viktor Pavlovič svému potomkovi. "Podle starého zvyku může náušnici nosit jen nejmladší v rodě a nikdo ho nesmí nutit, aby šel sloužit do armády. Je to milosrdný zvyk. Kdyby všichni synové zahynuli v boji, rodičům zůstane alespoň jeden," pravil pateticky ataman a políbil Gríšu na obě tváře. Ten si bez patosu propíchl ucho hřebíkem a už ho nikdy nikdo neviděl bez náušnice. Viktor Pavlovič věděl, že Grigorij je ze všech dětí nejjobratnější, nejchytřejší a fyzicky nejzdatnější. Proto byl vychován ke kozáckým ctnostem nejdůsledněji. Otec ho učil podle stoupajícího roje komárů či křivolakého letu netopýra rozeznat přítomnost člověka ve vysoké trávě. V době, kdy svět ovládla počítačová revoluce, naučil se Grigorij sledovat stopy lidí v bahně i písku. Uměl kvákat jako žába, krákat jako vrána, výt jako vlk, chrochtat jako kanec. Každý zvuk něco znamenal a umožňoval v terénu dorozumívat se kozáckým družinám navzájem. Grigorij dokázal ležet hodiny v bahně, po krk ponořený do vody nebo rozbředlého sněhu. V osmnácti letech byl natolik vycvičen, že se dokázal nepozorovaně přiblížit k nepříteli a bezhlesně ho zneškodnit nožem, smyčkou nebo ohbím vlastního předloktí. Byl vycvičen tak, jako by zítra měla začít válka, vedená způsoby minulého století.

Přímočarý let granátu

Na podzim 1994 vstoupila ruská vojska na území **Čečenska** a začala válka skutečná, vedená prostředky století dvacátého. Vedle tanků a letadel se kozácké nástroje vyjímaly jako historické relikvie. Kozáci jsou dávnými nepřáteli kavkazských národů a zahájení vojenské operace je potěšilo. Na severních hranicích **Čečenska** s Ruskem jsou stovky kozáckých stanic, které se okamžitě přetvořily v pohraniční pevnůstky. Kozáci pod heslem "ubráníme se sami" zmobilizovali všechny své síly. Stanice Stoděrevskaja leží přímo na hranici. Na **Čečensko** se její zdejší domorodci dívají přes řeku. Prvním činem, ke kterému se kozáci odhodlali, bylo vysídlení Čečenců z obce. Pod vlivem svého atamana nechali mezi sebou žít smíšená manželství. Ajda tak unikla vystěhování, ztratila však smysl pro humor a přestala chodit mezi lidi, kteří se na ni začali dívat jako na úhlavního nepřítele. Mezi těmi, kteří se dnes hlásí ke kozáckým tradicím, je řada blouznivců, násilníků i prospěchářů, kteří o zásadách kozáků nemají ani potuchy. Celkem se za potomky kozáků dnes v Rusku považuje zhruba 5 miliónů lidí.

Stěnka se vrací

Grigorij naplnil představy svého otce. Nejmladší syn se stal ještě před čečenskou válkou "plastunem". Kozáckým pěšákem, jehož bojového umění si vážili carové i vojevůdci, které obdivoval i tak velký muž ruských dějin jako Suvorov. Ten měl ve své armádě dokonce dva kozácké plastunské pluky. Matka učila Grigorije milovat knihy a poznání. Plavovlasý silák s orlím kavkazským nosem a slovanskýma očima vystudoval jedenáctiletku v Mozdoku s vyznamenáním. Děti se mu vždycky posmívaly. Byl trochu divný, nemoderní, přemoudřelý, příliš dobře se choval, slušně mluvil, měl úctu ke starším a neúčastnil se dětských

her, kromě sportovních utkání. V maturitní práci se zabýval osudy dvou velkých kozáckých vůdců: Stěnky Razina a Jemeljana Pugačova. "Je strašné, pomyslíme-li na to, že negramotný Pugačov, podvodně uplatňující nároky na ruský trůn, byl současníkem Goethovým a Kantovým. I zde - jako u Stěnky Razina kulturní propast, která dělila Rusko od západního světa, byla nesmírná a nadmíru závažná." Grigorij miloval Stěnku Razina a opovrhoval Pugačovem. Přečetl o nich hromady knih a pochopil, že Stěnka byl šlechtic ducha, skutečný muž, který ani při strašném mučení nepřiznal vinu. Jemeljana Pugačova považoval Gríša za "černého mužika", jenž svou čest před popravou zradil. Soudružka učitelka tehdy ukázala svým kolegům Grigorijovu práci, svraštila obličej a řekla: "Taky si myslíte, že je nějakéj praštěnej?"

Donští, kubáňští a těřští

V Rusku existovalo a existuje několik kozáckých vojsk. Mezi nejznámější a nejstarší patří kozáci donští, existující od roku 1549. Tehdy se o nich hovořilo jako o zbojnicích, vyhnancích, rebelech, bezzemcích a zločincích. Osídlovali neobydlené oblasti a vytvářeli svérázná společenství se specifickými zvyky. Postupně - díky válečnému umění - dosáhli uznání imperátora a od 18. století se účastnili prakticky všech válek, které vedlo ruské carství. Donští vojáci jako první vstoupili do Paříže, Berlína, Vídně, Varšavy, Milána. Počátkem našeho století čítaly oddíly donských kozáků 1 495 000 mužů. Další velkou skupinou jsou kozáci kubáňští, kteří se zformovali v roce 1552 jako součást ruských jednotek, jež obsadily město Kazaň. Kubáňští kozáci byli skoro stejně početnou skupinou jako jejich donští bratři. Nikdy se však neproslavili ve válkách za hranicemi Ruska. Jejich hlavním úkolem bylo střežit pobřeží Černého moře a hranice s kavkazskými republikami Adygea a Čerkésie. Na Kavkaze se první kozáci objevují v roce 1563. Obyvatelé břehů Těreku se začali nazývat těřskými kozáky. Byli mnohem méně početní, ale aktivně se účastnili vyhlazování kavkazského obyvatelstva ve jménu šíření slávy ruského impéria a vlastního blahobytu, za což byli mnohokrát vyznamenáni. Mezi jejich hlavní úkoly patřil boj proti Čečencům. Šestnáctého února 1571 byl vydán první dokument, ve kterém se píše o ochraně hranic kozáckými vojsky. Kozáctvo se tak ze společenství bezdomovců a potulných vojáků přetváří v organizovanou, později privilegovanou vrstvu, jejímž hlavním úkolem je střežení hranic ruského impéria. V roce 1721 jsou oficiálně podřízeni vojenskému kolegiu ruského impéria.

Za zásluhy při pokoření

Na podzim 1993, když tanky generála Gračova střílely na ruský parlament, koupil si Gríša za kapesné od rodičů jízdenku na vlak do Moskvy a vstoupil okamžitě do kozáckého oddílu, který chtěl před Jelcinem bránit hořící dům ruské dumy. Tam mu jeho starší kolegové říkali, že historická role kozáctva teprve nastane. Spása Ruska přijde z jižních stepí a zemi před katastrofou zachrání velký kozácký vůdce. Teprve ten světu ukáže, že Rusko není zaostalou provincií Evropy, vrátí zemi její velikost a mohutnost, zbaví národ prokletého pocitu méněcennosti, do kterého upadá už několik století. Protože jedinou nadějí Ruska jsou kozáci, hrdí a oddaní své zemi i tradicím, opovrhující pozlátkem, které na Rus zatáhli v posledních letech

všelijací byznysmeni a jiná verbež. Kozáci se vždy významně podíleli na pokoření kavkazských národů ruskými vojsky. V minulém století byli mnohokrát vyznamenáni. Například v roce 1849 byl Kubáňský kozácký pluk vyznamenán imperátorem "Za statečnost v bojích s horaly", v roce 1850 Sunženský pluk dostal vyznamenání "Za mimořádné zásluhy při pokoření Malé Čečny" a v roce 1884 stejný pluk "Za vojenské zásluhy při bojích se vzpurnými horaly".

Plastunova poslední plavba

V prosinci 1994, když začala druhá kavkazská válka, byl otec Viktor Pavlovič již dva roky atamanem jednoho z těrských kozáckých kruhů. Kozáci ve stanici Stoděrevskaja zaregistrovali svou organizaci úředně. Nabídka kozáctva, že půjdou v předním voji proti Čečencům, však ruská armáda nepřijala. Tehdy, na tajném zasedání kozáckého kruhu, pronesl ataman ony památné věty, tolik připomínající myšlenky kozáckých velikanů od dob Sičské republiky: "Stát nám nepomůže. Musíme si pomoci sami." Viktor Pavlovič nemohl tušit, že tímto výrokiem vynesl rozsudek nad svým nejmladším synem. Pomoci si sami znamenalo především obstarat si moderní zbraně a obstarat si jich dostatek. Znamenalo to zajet do nedaleké kavkazské republičky Kabardy, nakoupit automaty a náboje a dopravit je do stanice. Riskantním úkolem byl pověřen nejlepší plastun ze stanice Stoděrevskaja - Grigorij. Armáda i policie už tehdy přísně kontrolovaly všechny silnice a křižovatky na sever od Těreku. Rada starších rozhodla, že zbraně přepraví Grigorij po řece. Atamanův syn se zhostil svého úkolu skvěle. Více než sto kilometrů plul na dřevěné loďce po proudu směrem ke stanici. Na dně loďky vezl vzácný náklad: osm kalašnikovů, pět protitankových granátometů zvaných "mucha", jeden těžký kulomet a bednu s náboji. Arzenál, který by měl k udržení vesnice stačit. Loď se blížila k vysokému břehu a proplouvala mezi písečnými ostrovy. Ataman a několik dalších kozáků stáli na břehu ukryti za křovím a cítili se jako hrdinové historického filmu. Když už po loďce skoro natahovali ruce, zazněla z protějšího břehu dávka ze samopalu. Plavidlo se pomalu naklonilo, bedny se svezly ke kraji. Loď se i s mladým kozákem převrátila do vln. Samopaly i kulomet kozáci o několik dnů později vylovili. Tělo atamanova nejmladšího syna nenašli. Kdo ho zastřelil, se nikdo nedozvěděl. Kozáci však přísahali, že viděli na druhém břehu snědé tváře Čečenců, což ovšem nebylo technicky možné.

Stříbrný půlměsíc

Svět Viktora Pavloviče se zřítíl. Pocit strašlivé viny mu seděl na ramenou, kdysi statný muž celý seschnul, přikrčil se a chodil po ulici vrávoravým krokem. Nakonec přestal vycházet z domu nadobro a omlouval se i na zasedání kozáckého kruhu. Celé dny seděl v kuchyni, hleděl do zdi a mlčel. Čas od času rozvázal balíček fotografií mladého Grigorije v kozáckém kroji, na stupíncích vítězů po závodě v přespolním běhu, s puškou, s nožem. Postupně se stanice smířila s tím, že se jejich ataman zřejmě pomátl. Celé dny ho nikdo neviděl, jen jeho žena Ajda trpělivě snášela nenávislné výpady vůči sobě i ostatním synům. V celé vesnici zbylo jen několik kavkazských žen. Za několik týdnů po Grigorijově smrti někdo v noci vesnici přepadl a vypálil dva domy. Nedaleko stanice sídlila i nevelká základna ruské armády, která zásobovala své jednotky

bojující v **Cečensku**. Útok byl veden především proti vojákům, vesnice se dotkl jen tak mimochodem. Kozáci se však rozzuřili. Právě ve vypálených domech tajně skladovali draze zaplacené zbraně. Úsudek byl jednoznačný - Čečence (o původu útočnicka nikdo nepochyboval) někdo z vesnice navedl. Bylo rozhodnuto, že všechny zbylé ženy pocházející z kavkazských rodů musejí v rámci bezpečnosti stanici ihned opustit. Ajda nečekala, až ji poženou karabáčem, a v noci ještě s několika dalšími odešla. Viktor Pavlovič neprotestoval. "Možná, že tvoji příbuzní zabili našeho syna," řekl jí na rozloučenou. Ajda se poprvé v životě podívala na svého muže bez lásky a oddanosti. V září přišel Viktoru Pavloviči poštou balíček. Nebyl větší než krabička od cigaret. Uvnitř byla ještě jedna, mnohem menší krabička. Ataman ji bez zájmu otevřel, odhrnul vrstvičku vaty a na stůl vypadl stříbrný půlměsíc se třemi pravoslavnými kříži.

Národopisný kroužek se samopaly

Celá stanice Stoděrevskaja ví, že Grigorij, nejmladší atamanův syn, žije. Viktor Pavlovič začal zase chodit vzpřímeně. Každý den k večeru se ataman plíží po vysokém břehu Těreku a s potutelným úsměvem pozoruje dalekohledem lesík na protější straně, odkud před několika měsíci kdosi vystřelil. Všichni se na otce, pronásledovaného výčitkami svědomí, dívají chápavě. Podle starého zvyku, pevnějšího než čedič hory Kazbek, mohl Grigorij poslat otci náušnici jen v případě, že on sám rodný dům navštívit nemůže. Znamená to jediné - Grigorij na jaře útok na loďku přežil. Po stanici jde fáma, že ho vězní ve filtračním táboře spolu s Čečenci ruští vojáci. Jiní tvrdí, že ho zajali samotní čečenští bojovníci, kteří se ho jednou pokusí vyměnit za své zajatce. Někteří si zase myslí, že Ajda syna našla a jako pomstu poslala atamanovi náušnici. Stojíme s atamanem na vysokém břehu Těreku. "Viktore Pavloviči," ptáme se nesměle, "jestli Grigorije jednou pustí, proč by měl přijít domů právě tudy? Vždyť je jednodušší přijet autobusem, pěšky či přeplavat řeku jinde..." "Ne," ušklíbl se ataman. "Musí se vrátit tudy, protože tady je místo, kde nesplnil úkol rady starších. A budou-li ho pronásledovat, mám přesně připravený plán," říká ataman a dívá se na hodinky. "Všechno to musí stihnout podle mého propočtu - pod vodu, nadechnout se a znovu." Osmnáctého února 1996 objevila ruská policie ve stanici Stoděrevskaja tajné sklady zbraní. Několik kozáků bylo zajato. Válka na severním Kavkaze pokračuje, kozáci jsou mnohem lépe vyzbrojeni než před dvěma lety a o jejich plánech obsadit severní **Cečensko** a vytvořit ruskou kozáckou republiku se hovoří již i v ruském parlamentu. Z pohraničních oblastí jsou stále důsledněji odsouváni Čečenci i Ingušové. Svým sklonem k oplakávání staré, zašlé slávy, archaickým vzhledem i chováním a skalním dodržováním přežitých zvyků by mohli kozáci připomínat sbor národopisných kroužků, kdyby... Kdyby nebyli tak dobře vyzbrojeni a tak agresivně naladěni. Stará, historií opracovaná nenávisť mezi kozáky, kteří nezávazně přišli do cizí země, a horaly, bránci se před ruskou civilizací, se opět usídlila na jihu Ruska a šíří se po celé zemi.

O autorovi|

Foto autor| Foto autoři ; Foto archiv ; Foto ČTK

Foto popis| Kozácká jízda s tasenými šavlemi vede do boje žebříňáky vezoucí kulometry -patrně výtvar

sovětské propagandy ; "Musí se vrátit tudy, protože tady nesplnil úkol rady starších," říká ataman Viktor Pavlovič na břehu Těreku ; Pahorek s křížem -hranice stanice Stoděrevskaja ; Poněkud surrealistické setkání

**

Zdroj: Týden
Datum vydání: 26.6.1995
Rubrika / pořad: Událost
Strana / zpráva 14
Autor: **PETRA PROCHÁZKOVÁ**, JAROMÍR ŠTĚTINA, EPICENTRUM, Bud'onnovsk

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Portrét "teroristy"

Zpravodajové TÝDNE Petra Procházková a Jaromír Štětina byli bezprostředními účastníky dramatu v Buďonnovsku a sami se spolu s dalšími zahraničními novináři nabídli jako "živé štíty" výměnou za rukojmí. Během dramatických hodin se jim podařilo hovořit se zástupcem velitele čečenského komanda Aslanbekem Abdulhadžijevem.

Dírou v plotě jsme prošli na linii mezi ruskými jednotkami a územím buďonnovské nemocnice, ovládaném čečenskou diverzní skupinou. Několik kroků před námi šel zpocený a vyčerpaný náměstek ruského ministra pro národnostní otázky Andrej Černěnko. Na nízké dřevěné lavičce na dvorku ruského štábu, obklopen vysokými ruskými důstojníky, seděl Aslanbek Abdulhadžijev, zástupce Šamila Basajeva, velitele čečenské jednotky, která podnikla pravděpodobně největší akci tohoto druhu v novodobých dějinách. Aslanbek přišel, zcela sám, z obsazené nemocnice, aby vedl jednání o odjezdu čečenského diverzního komanda s rukojmími z jihoruského Buďonnovska.

Aslanbek měl podrápanou tvář a roztrhanou polní uniformu. Ve chvíli, kdy jsme přicházeli, právě říkal ruským důstojníkům: "Nechci nikoho zabít. Nechci, aby umírali ani moji lidé, ani ruští vojáci. Chci jen tuhle válku zastavit, a proto jsme udělali to, co jsme udělali." Ruští důstojníci chápavě pokyvovali hlavami a mysleli si své. Pak Aslanbek vstal. Pravděpodobně poprvé po mnoha dnech mu někdo podal ruku. Potřásli jsme si pravicí a začali jednat.

Právník velitelem

S Aslanbekem Abdulhadžijevem jsme se poprvé setkali letos 4. ledna. Tehdy byl vojenským velitelem obce Šali, intenzivně bombardované ruským letectvem. Mladý právník nás vodil po rozbombardovaném místním tržišti, kde ležely zbytky lidských těl, a říkal: "Tady ženské prodávaly rajčata. Takhle bojuje ruská armáda

proti „zločineckým bandám.“ Aslanbek tehdy pečlivě organizoval něco, čemu u nás říkáme civilní obrana. Staral se o protiletectvé kryty pro obyvatele Šali, organizoval sbírky léků a odběry krve pro raněné. Obchodníkům s alkoholem tehdy nařídil zničit veškeré zásoby. Lidé ve vesnici nám s trpkým úsměvem vyprávěli, jak při náletu odjel se svými bojovníky do lesa za obcí a střílel do vzduchu, aby na sebe připoutal pozornost ruských pilotů. Myslel, že tak svou vesnici zachrání před nálety. Aslanbek měl dům. Velkou, moderní vilu s barevným televizorem, videem, dobře zajištěným krytem a jedním mladičkým ruským zajatcem. "Hlídá ho moje máma," řekl nám docela vážně. "On pořád spí nebo jí." V lednu bránili Čečenci město Argun, vzdálené od Šali jedenáct kilometrů. Aslanbek celé akci velel. "Pojedete si zaválčit," otevřel nám tehdy dveře auta. Usedli jsme na hromadu nábojů do granátometů a šílenou rychlostí jsme odjeli na frontu.

"Zase si půjdete zaválčit?"

Na složitá jednání o propuštění rukojmích a odjezdu Čečenců z Buďonnovska jsme se dostali díky tomu, že Aslanbek požádal představitele ruské strany, aby nás našli a přivedli. Měli jsme na rozhovor jen několik minut. V bezprostřední blízkosti postávali ruští důstojníci a představitelé ruského ministerstva vnitra. V zahradě, několik metrů od nás, zaujalo postavení asi dvě stě po zuby ozbrojených ruských vojáků. Velmi rychle jsme se dohodli na všech podmínkách výměny novinářů za rukojmí. Podali jsme si ruce. Aslanbek se usmál: "Pojedete si zaválčit?"

Nebojují pro peníze

V říjnu roku 1992 jsme v Abcházii, bojující tehdy proti Gruzii, potkali dobrovolnickou čečenskou jednotku, která Abcházcům pomáhala obsadit hlavní město Suchumi. Jednotka měla 100 mužů a velel jí Šamil Basajev. O dva a půl roku později přibližně stejně početná jednotka s tímž velitelem obsadila nemocnici v Buďonnovsku. Ani v roce 1992, ani v roce 1995 nebojoval Šamil Basajev pro peníze. V Abcházii nám tehdy řekl: "Kavkazské národy byly po staletí utlačovány. Abcházci i Čečenci jsou Kavkazané. Každý člověk chce být svobodný. V Evropě si myslíte, že jste daleko. Ale Kavkaz je uzel, který když ho nerozmotáme, způsobí velkou tragédii. Zvláště když se ho pokusí rozetnout Rusko." Po akci v Buďonnovsku prohlásil: "Je mi líto, že jsem to musel udělat. Ale cožpak se s Rusy dá jednat jinak?" Ruské jednotky dvakrát neúspěšně zaútočily na nemocnici obsazenou Šamilovou jednotkou. Při bojích zahynulo na sto rukojmích. Podle svědectví lidí, kteří nakonec nemocnici opustili, všechny oběti zahynuly kulkami ruských vojáků. Po pěti dnech opustilo sedm autobusů s čečenskými bojovníky a dobrovolnými zajatci Buďonnovsk. V posledním autobuse seděl vedle řidiče Šamil Basajev s ovázanou hlavou a samopalem v ruce. Za okénky autobusů byli vidět rukojmí, někteří z nich měli zahalené tváře. Snad proto, aby je v budoucnu nikdo neobvinil z přílišné náklonnosti k "teroristům". V týž den zasedli za kulatý stůl v čečenské metropoli Groném zástupci ruského a čečenského vedení. Dohodli se během několika hodin na příměří, odchodu části ruských vojsk a výměně všech zajatců. O těchto rozhovorech se diskutovalo týdně. Všechny předchozí pokusy skončily

absolutním nezdarem. Až zásah diverzního komanda, hrubé násilí, tisíce rukojmích a desítky mrtvých donutily politiky jednat. Šamil Basajev a Aslanbek Abdulhadžijev jsou dnes pro svět především teroristy. Žádný z nich podle vlastních slov nevěřil, že akci v Bud'onnovsku přežije, a zpočátku vůbec neplánovali, že by se vrátili do **Čečenska**. Odmítli peníze i letadlo, které by je dopravilo do jakékoli země světa. Měli jediný požadavek: zastavení bojů v **Čečensku**. Při diverzní akci v Bud'onnovsku zahynulo přes sto lidí. Za šest měsíců války v **Čečensku** zabila ruská armáda asi třicet tisíc civilních obyvatel **Čečenska**.

**

Zdroj: Týden
Datum vydání: 9.1.1995
Rubrika / pořad: Události
Strana / zpráva 34
Autor: **Petra Procházková**, Epicentrum, Groznyj

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Čečensko ve válce

Samopal mířil kousek před špičky mých bot. Voják měl na obličeji masku - jako skoro všichni jeho ruští spolubojovníci, kteří přijeli "osvobodit **Čečensko** od banditů". Viděla jsem jen oči; nebyla v nich ani nenávisť, ani zloba. Byl v nich strach. "Je ti, taky taková zima?" zkusila jsem navázat kontakt. "Podívala bych se na tamto auto - ale jestli nechceš, nepůjdu." "Padej odtud, mrcho," prohlásil. A vystřelil do sněhu. A tak jsem si modrého žigulíka nevyfotografovala.

Svědectví automobilu

Modrý žigulík, stojící půl kilometru za posledním domkem čečenské vesnice Dolinskyj, je mlčenlivým, a přesto výmluvným svědkem. V noci na 17. prosinec se v něm na svou poslední cestu vydali otec se synem, synova manželka, její sestřenice a třináctiletá dívka. Auto vyjelo z vesnice v době, kdy začal boj mezi ruskými vojáky a čečenskými obránci vesnice. Většina lidí prchala směrem na hlavní město Groznyj, jen tato rodina se chtěla uchýlit k Rusům. Granát z ruského tanku vůz zastavil. Muži uhořeli uvnitř; ženy, které zemřely na následky těžkých zranění několik minut po výbuchu, zůstaly ležet pár metrů od auta. Nikdo z nich nebyl ozbrojen. Dolinskyj, vzdálený 23 kilometrů od Grozného, se stal další vesnicí, z níž ruská armáda vyhnala místní obyvatelstvo. Zasev přitom vzaly tři čtvrtiny domů, včetně nedávno dostavěné mešity, i kravín. Ruský tank ho i se sedmadvaceti kravami rozstřílel až poté, co se čečenská domobrana stáhla z obce. Místních lidí zahynulo nejméně 12. Jen dva z nich ve chvíli smrti drželi zbraň... Podobně jako v Dolinském to vypadalo i v dalších vesnicích v okolí Grozného, které ruští vojáci "čistili od zločineckých band".

Grozenské fámy

V Grozném kolovala v prosinci řada fám: Prý umřel Jelcin. Desítky ruských generálů prý odmítají vydat rozkaz ke střelbě. Ruští vojáci se prý na západním okraji Grozného bratří s Čečenci... "Přece není možné, aby do nás naši stříleli," pláče Galina, padesátiletá Ruska, která se narodila v Grozném. V jejím bytě přespává osmnáct čečenských obránců města. Galina jim vaří a dělá jim, muslimům, křížek na čelo, když odcházejí do přední linie. Není v tom výjimkou. Čečenským vojákům pomáhá v týlu řada ruských rodin. Připravují jim jídlo, nosí vodu, půjčují teplé oblečení a modlí se za ně. "Vojáci, kteří vpadli do **Čečenska**, nebojují proti nějakým banditům, ale proti nám všem - proti Rusům, Čečencům, Židům; proti všem, kteří jsou tu doma," říká Galina. Na západním okraji Grozného, kde se mělo podle fámy konat sbratření, stály a plakaly čečenské ženy - a ruští vojáci, vzdálení asi třicet metrů, hleděli do země. "Zítرا nás vystřídají," říká asi třicetiletý ruský kapitán. "Pokud se vrátím domů, odejdu z armády." "Mnoho ruských vojáků nechce bojovat," svěřuje se jiný důstojník. "Ale co mohou dělat, když dostanou rozkaz." Vědí ruští vojáci, že při bombardování Grozného umírá civilní obyvatelstvo? "Velitelé to vědí. Řadoví vojáci se nesmějí dívat na televizi ani číst noviny. Několikrát denně jim říkají, že jsou osvoboditelé, jimž bude čečenský národ vděčný. Ve městě jsou prý po zuby ozbrojení bandité, kteří zabíjejí civilní obyvatelstvo..." A co si o tom myslí on? "Že ne oni, ale my jsme nájemnými vrahy. A na tuhle špinavou práci si nás najal ruský stát!"

Kolik stojí válka

Ruští odborníci označují za největší oběť války ruskou ekonomiku. Prvních čtrnáct dnů bojů přišlo ruskou státní pokladnu na 3 biliony rublů (americký dolar je přibližně 3600 rublů). V tom nejsou zahrnuty peníze, které dala Moskva čečenské proti dudajevské opozici, ani materiální škody způsobené ruskou armádou. Do 29. prosince účet vzrostl na 10 bilionů rublů. Čtvrtina z této částky by bývala stačila, aby ruská ústřední banka zabránila katastrofálnímu pádu rublu během "černého úterka" (11.10.1994). Boje v **Čečensku** se jistě protáhnou: země se totiž chystá na partyzánskou válku. Ministerstvo obrany se celý letošní rok marně snažilo, aby ze státního rozpočtu na příští rok dostalo navíc 111 bilionů rublů. Čečenská válka zaručuje, že armáda napřesrok dostane mnohem víc, než původně žádala. Zhrouť se tím nejen rozpočet na rok 1995, ale i plán na stabilizaci ruské ekonomiky během nadcházejících tří let. Řada zahraničních investorů už zmrazila své aktivity v Rusku.

Evakuace, nebo deportace?

Federální migrační služba Ruské federace vydala prvního prosince 1994 příkaz číslo 1887 "o evakuaci civilního obyvatelstva z oblasti konfliktu v Čečenské republice". Podle tohoto dokumentu mají být "dočasně" přemístěni obyvatelé **Čečenska** hlavně do Volgogradské, Orenburgské a Saratovské oblasti a do Novosibirska. Čečenský prezident Džochar Dudajev k tomu v krátkém rozhovoru pro Týden řekl: "Trochu se spletli. Místo evakuace chtěli spíše říci deportace. Co podle nich znamená evakuovat? Bombardovat obytné

domy, vyděsit lidi k smrti a donutit je uprchnout. To je podle nich evakuace. Pak opuštěné domy a obce osídlí někdo jiný: na místo vyhnaných Čečenců a Rusů, kteří tu žijí, sem přijdou uprchlíci z jiných oblastí Ruska. To je nový program kolonizace **Čečenska**. Obviňují Clintona a Majora, že proti tomuto vandalismu nic nedělají."

Druhé Kartágo?

Ruský ministr obrany Pavel Gračov po třech nedělích těžkých bojů a poté, co zahynuly stovky lidí (zejména civilistů), prohlásil: "Na jeden čečenský výstřel odpovíme těžkou palbou, na jednu čečenskou bombu odpovíme stovkou bomb našich. A žádný mírotvorce nám v tom nemůže zabránit." Šestadvacátého prosince pozval generál Gračov do **Čečenska** novináře. Ruští vojáci je prý "vřele uvítají". Čtyři dny předtím zabila ruská bomba americkou novinářku Cynthii Elbaumovou. Prezident Dudajev nařídil, aby náměstí v Grozném, kde Američanka zahynula, bylo pojmenováno po ní. Místopředseda ruské vlády Sergej Šachraj podotkl, že náklady na převoz ostatků americké novinářky "musí uhradit Dudajev". Pan Šachraj se před rokem proslavil výrokem, že celistvost Ruska musí být zachována i za cenu, že by se Groznyj stal druhým Kartágem. Džochar Dudajev řekl, že převoz ostatků americké novinářky uhradí.

OBR:

Čečenská domobrana měla koncem roku přibližně 15 000 mužů. I mnozí z těch, kteří se k nim formálně nepřidali, hájili svůj dům se zbraní v ruce.

OBR:

Čečensko ve válce

"Nebojujeme za Dudajeva. Já bojuji za svůj dům: nepřeju si, aby Rusové - a kdokoli jiný - vstoupili bez pozvání." Husajn, uprchlík z vesnice Dolinskyj

"I čečenský národ ocení, že díky vám bude zachována celistvost naší vlasti, nedělitelného Ruska." Boris Jelcin v poselství ruským vojákům v **Čečensku**

Ledový hrob se posledních týdnech stal osudem stovek čečenských civilistů. Mrtví na ulicích Grozného museli na pohřeb čekat i několik dní.

Z historie konfliktu:

Nikdo nedokáže přesně říci, kdy začala válka v **Čečensku**. Možná to bylo 6.zářím 1991, kdy tato severokavkazská republika s milionem obyvatel vyhlásila nezávislost na Rusku. Možná však všechno začalo už v roce 1944, kdy byli na přímý rozkaz Stalina vyhnaní ze svých domovů všichni Čečenci a během dvou dnů v nákladních vagonech převezeni do nehostinných pustin Kazachstánu a Kyrgyzstánu. Nebo je dnešní válka jen pokračováním kavkazské války z minulého století. Bud' jak bud', historická zkušenost kavkazských horalů s ruským sousedem není nejlepší a jejich soužití je poznamenáno obapolnou

nedůvěrou. Zejména Čečenci čekají od Rusů vždycky to nejhorší. Letos v létě se krize na severním Kavkaze vyostřila. Ruské sdělovací prostředky už tři roky představují Čečence, jejich blízké příbuzné Inguše a ostatní národy Kavkazu jako tzv. osoby kavkazské národnosti, které umějí jen loupit, přepadat a unášet letadla či autobusy s ruskými dětmi. Pojem "čečenská mafie" se za ty tři roky stal světoznámým. Slovo Čečenec vyvolává strach a představu tmavého neholeného bojovníka schopného naprosto všeho. Kdo nikdy nebyl ve spořádané čečenské vesnici připomínající moravskou vísku a neviděl čečenskou dílnu na výrobu nábytku, musí si myslet, že Čečenci bez samopalů neudělají ani krok. 11. prosince v 7 hodin ráno vstoupila ruská vojska na území Čečenské republiky. Stalo se tak na základě prezidentského výnosu, který přikazuje "odzbrojit nezákonné čečenské jednotky a zavést ústavní pořádek na severním Kavkazu". V posledních dnech minulého roku bojovalo v **Čečensku** asi 80 000 ruských vojáků.